

طبقه‌بندی نوین مواد مخدر در پرتو مطالعه‌ی تطبیقی

سیدرضا احسانپور^۱

راحله رضایی^۲

ندا اله بداشتی^۳

چکیده

پیشینه‌ی طبقه‌بندی انواع مواد مخدر چندان طولانی نیست و برخی کشورهای متمدن غربی نخستین‌بار در چند دهه اخیر در سیاست جنایی تقنینی و قضایی خود بدین مهم دست زده‌اند. مشهورترین و البته ساده‌ترین نوع طبقه‌بندی نوین مواد مخدر که با پیشگامی دولت هلند همراه می‌باشد تقسیم آن به مواد مخدر آرام و سخت است. البته تجربه نشان داده است که می‌توان نوع سومی از مواد مخدر موسوم به مواد مخدر بینابین را نیز در این میان شناسایی نمود. از آثار مهم طبقه‌بندی انواع مواد مخدر، می‌توان به جرم‌زدایی برخی از انواع سبک آن و همچنین مدرج نمودن مجازات‌ها و تناسب شدت آن براساس شدت سختی مواد مخدر اشاره کرد. امروزه بسیاری از کشورها، سیاست مزبور را عملاً به موقع اجرا گذاشته‌اند.

واژگان کلیدی

مواد مخدر آرام؛ مواد مخدر سخت؛ طبقه‌بندی.

۱. سیدرضا احسانپور: پژوهشگر مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی، دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه تهران.

۲. راحله رضایی: پژوهشگر مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی، کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل.

۳. ندا اله بداشتی: پژوهشگر مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی، دانشجوی کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم تحقیقات.

طبقه‌بندی نوین مواد مخدر در پرتو مطالعه‌ی تطبیقی

۱. مفهوم مواد مخدر

مخدر از باب تخدیر به معنای چیزی است که سبب شدن اعضای بدن و رخوت در اعصاب می‌شود.^۱ به همین دلیل است که به آن مواد روان‌گردان نیز گفته می‌شود. در پارسی، بدان افیون گویند و تریاق معرب آن است و در اصل، تریاک است که به معنای پادزهر بوده^۲ و شیرۀ میوه گیاه خشخاش می‌باشد.^۳ در همین معنا نیز در ادبیات فارسی به کار رفته است:

«گر تو زخم زنی به که دیگری مرهم و تو زهر دهی به که دیگری تریاق»
(سعدی، کلیات)

صرف‌نظر از معنای لغوی آن که در این میان چندان حائز اهمیت نیست، دو مفهوم مشابه دیگر که امروزه علی‌الخصوص در کشورهای غربی متداول می‌باشد قابل تأمل است:

الف) مواد مخدر آرام: این واژه ترجمه‌ی Soft Drug می‌باشد. واژه‌ی Soft از جمله به معنای نرم، سبک، و ملایم به کار رفته و مراد از Drug نیز هر چند در لغت به معنای دارو است؛ لکن اغلب در مفهوم داروهای غیرقانونی، غیرمجاز و سرانجام مواد مخدر به کار می‌رود.^۴ از کنار هم قرار گرفتن این دو واژه، ترکیب وصفی مواد مخدر آرام یا نرم و یا سبک به دست می‌آید. مواد مخدر آرام مفهوم نسبتاً جدیدی است که لاقلاً در ادبیات حقوقی و اجتماعی کشور ما دارای سابقه نمی‌باشد. این اصطلاح به عنوان گونه‌ای از مواد مخدر با ویژگی‌های خاص بوده و در مقابل مفهوم مواد مخدر سخت قرار می‌گیرد.

ب) مواد مخدر سخت: این عبارت ترجمه‌ی Hard Drug می‌باشد. واژه‌ی Hard در لغت به معنای سخت، شدید، قوی و نامطبوع است^۵ و در اصطلاح به نوع خاصی از مواد مخدر گفته می‌شود که معارض با ویژگی‌های مواد مخدر آرام می‌باشد. تمامی دایرةالمعارف‌ها و فرهنگ‌نامه‌های پزشکی، دارویی و حقوقی، به‌جای ارائه تعریفی از مواد مخدر سخت، صرفاً به تعریف مواد مخدر آرام پرداخته و با بیان ویژگی‌های آن، تشخیص سایر انواع مواد مخدر غیرآرام را به مخاطب واگذارده‌اند. بنابراین منابع، مواد مخدر آرام به آن دسته از موادی گفته می‌شود که مصرف آن احتمالاً منجر به عارضه اعتیاد نخواهد شد،^۶ علاوه بر آن، مصرف آن نیز دارای آثار سوء کمتری برای سلامت بدن خواهد بود.^۷ همچنین می‌توان استفاده درمانی از این قسم مواد را به عنوان ضابطه تمایز دیگری با دیگر انواع مواد مخدر دانست.^۸ بنابر مراتب مذکور، مواد مخدر آرام، آن دسته از مخدر است که واجد ویژگی‌های سه‌گانه ذیل باشد:

- میزان اعتیادآوری آن پایین است.
- میزان اثرات منفی آن بر بدن انسان اندک می‌باشد.
- امکان استفاده درمانی از آن محتمل می‌باشد.

البته مراد از پایین بودن میزان اعتیادآوری آن از یک سو و کم بودن ضررهای جسمانی ناشی از مصرف این مواد از سوی دیگر، صرفاً در مقایسه با نوع دیگر مواد، یعنی مخدرهای سخت است.^۹ کشورهای نظیر هلند که قائل به تمایز میان این دو گروه از مواد مخدر شده‌اند، با طبقه‌بندی برخی از انواع مواد مخدر که از حیث آثار و ملازمات مصرف، قرابت بیشتری با هم دارند، به تفکیک این دو گروه پرداخته و مواد مخدر آرام را به نسبت مواد مخدر سخت، واجد آثار منفی کمتر و استفاده‌های درمانی بیشتر برشمرده‌اند.

بنابر مراتب مذکور، مواد مخدر سخت، آن دسته از موادی هستند که به نسبت سایر انواع مخدرات، دارای آثار و عوارض جسمانی بیشتر و غیرقابل اغماض بوده، به هیچ وجه دارای کاربرد درمانی نبوده و به شدت فرد را معتاد و وابسته به خود می‌کند. البته برخی، در بیان تمایز میان مخدرات آرام و سخت از حیث درجه اعتیادآوری گفته‌اند که مواد مخدر سخت، علاوه بر اعتیاد جسمانی شدید، اعتیاد روحی به خود را نیز ایجاد می‌نماید، حال آنکه وابستگی به مواد مخدر آرام، صرفاً دارای جنبه‌ی روحی و روانی و نه جسمانی است.^{۱۰} به‌زعم نگارنده این سخن گرچه تماماً صحیح نیست ولی بدون شک وابستگی روحی و جسمی به مواد مخدر سخت بسیار شدیدتر از وابستگی جسمی به مواد مخدر آرام است.

۲. مصادیق مواد مخدر آرام و سخت

دسته‌بندی مواد مخدر به ترتیب مذکور، منجر به قرارگرفتن هر یک از مواد مخدر در یکی از دو گروه شده است. از مصادیق برجسته‌ی مواد مخدر آرام می‌توان به حشیش، ماری‌جوآنا، کافئین، LSD، MDMA، DMT^{۱۱}، مسکالین، سیلوسیبین اشاره کرد. از عمده‌ترین مصادیق مواد مخدر سخت نیز می‌توان مواردی همچون هروئین^{۱۲}، کوکائین^{۱۳}، متافتامین^{۱۴} را نام برد. چنانچه گذشت این گروه از مواد مخدر، اغلب اعتیاد جسمانی و وابستگی شدید روانی را ایجاد می‌کنند و با ایجاد زمینه‌های مصرف بیشتر در هر نوبت، خطرات اجتماعی و بهداشتی شدیدی از جمله مرگ را به همراه دارند. اغلب این مواد، شادی‌آور^{۱۵} و یا افسرده‌کننده‌اند.^{۱۶} مواد مخدر سخت‌تر به نوبه‌ی خود به چند قسمت تقسیم می‌شوند. برخی از این مواد همچون تنباکو^{۱۷} یا الکل^{۱۸}، اغلب در بسیاری از کشورها به‌طور آزاد مورد خرید و فروش قرار می‌گیرند. برخی دیگر تنها به‌وسیله‌ی نسخه پزشک قابل

تهیه می‌باشند و برخی نیز نظیر کوکائین و هروئین، به‌طور کلی غیرمجاز و غیرقانونی هستند. البته گاه کوکائین در کشورهایی از قبیل ایالات متحده، بطور قانونی تحت عنوان داروی بیهوشی^{۱۹} استفاده می‌شود و هروئین نیز در برخی دیگر از کشورها نظیر بریتانیای کبیر به عنوان داروی مسکن^{۲۰} مورد استفاده‌ی قانونی قرار می‌گیرد.^{۲۱}

شاید همین کاربرد چندگانه از برخی مواد مخدر سبب شده است که طبقه‌بندی مخدرات به دو گروه نرم یا سخت هم‌اکنون قابل انتقاد باشد. به عبارت دیگر، برخی از انواع مواد مخدر وجود دارند که مشترک میان دو گروه مزبور بوده و برخی دیگر در حد فاصل این دو طیف قرار می‌گیرند. به این گروه از مخدرات، مواد مخدر مرزی^{۲۲} یا قابل مناقشه^{۲۳} گفته می‌شود.

۳. مواد مخدر بینابین

چنانچه گذشت، نمی‌توان تمام انواع مواد مخدر را ذیل دو گروه آرام یا سخت قرار داد. مصادیق عمده‌ی مواد مخدر بینابینی، الکل، کافئین، نیکوتین، تنباکو،^{۲۴} MDMA و^{۲۵} LSD می‌باشد:

در خصوص LSD اختلاف نظر بسیاری وجود دارد. بسیاری معتقدند که احتمال ابتلا به اعتیاد در نتیجه مصرف این ماده صفر می‌باشد.^{۲۶} و جامعه نیز آن را در ردیف مواد مخدر سخت نمی‌شناسد^{۲۷} پیتر استافورد^{۲۸} در دانشنامه مواد روان‌گردان می‌نویسد: «کسانی که در خصوص مخاطرات پزشکی مستقیم ناشی از مصرف LSD نگران هستند... باید بدانند که تحقیقات آبراهام هافر^{۲۹} نشان داده است که گرچه ۱۴ هزار واحد (۱۴۰۰۰ ug) از LSD می‌تواند حیوانی را از پای درآورد، ولی انسان با مصرف ۴۰۰۰۰ug نیز قابلیت بقا خواهد داشت. از این رو است که

یکی دیگر از دانشمندان اذعان داشته که هیچ مدرک معتبری دال بر وقوع مرگ به دلیل صرفاً استفاده از LSD وجود ندارد. البته باید بیان نمود که مصرف LSD زمینه لازم جهت مرگ‌های اتفاقی، خودکشی و قتل را فراهم می‌نماید. (وینچستر، ۲۰۰۶، ص ۷)

- MDMA را از آن رو می‌توان ماده‌ی مخدر آرام دانست که هیچ اعتیاد فیزیکی را در نتیجه مصرف به همراه ندارد و از آن جهت ماده‌ی مخدر سخت به شمار می‌آید که مصرف بیش از حد آن علی‌الخصوص زمانی که با الکل همراه شود، احتمال آسیب رساندن به بدن را افزایش می‌بخشد.

نیکوتین را از آن جهت که مصرف آن معضلات اجتماعی اندکی به همراه دارد و آسیب‌های ناشی از مصرف آن نیز معتنا به نیست می‌توان آرام دانست، اما اعتیاد شدید بدن (چه روحی و چه جسمی) منجر به ایراد عوارض قلبی و بروز مرگ شده و از این رو ماده مخدر سخت به شمار می‌آید. در نتیجه برخی از متخصصان، (نات، ۲۰۰۹، ص ۱۰) آن را مابین خطرناک‌ترین و کم‌خطرترین طبقه‌ها قرار داده‌اند، در حالی که برخی دیگر بدون توجه به این امر، آن را ماده‌ی مخدر سخت محسوب نموده‌اند.

- الکل را می‌توان از یک سو ماده‌ی مخدر آرام دانست؛ چه‌آنکه در زمان‌هایی نه چندان دور، مصرف آن در بسیاری از کشورها قانونی بوده و حتی گفته شده که مصرف میزان معینی از آن نیز می‌تواند فواید درمانی به همراه دارد باشد. لکن از سوی دیگر الکل واجد تمامی معیارهای مشخص شده برای مواد مخدر سخت است. یعنی وابستگی شدید روانی و جسمانی به همراه دارد و مصرف آن صدمات بدنی فراوانی را موجب می‌شود. علاوه بر آن عواقب اجتماعی مصرف الکل نیز قابل اغماض نیست. (نات، ۱۹۹۳، ص ۱۳۹) الکل، از حیث اعتیادآوری،

بالتر از هروئین یا کوکائین نیست، لکن از این حیث و همچنین از لحاظ میزان آسیب‌رسانی، از سایر مواد مخدر آرام بالاتر است. (همان منبع، ص ۷۰)

کافئین توان بالقوه‌ای جهت اعتیادآوری جسمانی و روانی داشته و آثار روانی و بدنی نامطلوبی را به همراه دارد. (ماکای رولینز، ۱۹۸۹، ص ۶۷-۶۵) مصرف بیش از اندازه آن، مسلماً آن را به مرزهای مواد مخدر سخت نزدیک می‌کند. مصرف مداوم آن نیز می‌تواند منجر به بروز استرس‌های بدنی، جراحات فیزیکی و تپش قلب نامنظم که گاه منجر به فوت می‌گردد شود. (جیمز استرلینگ، ۱۹۸۳، ص ۲۵) با این حال، غالب مرگ و میرهای ناشی از مصرف کافئین به دلیل مصرف بیش از حد آن است. با وجود این امر، کافئین هنوز کم‌ضررتر و از حیث اعتیادآوری، کم‌خطرتر از مواد مخدر سخت به‌شمار می‌آید. کافئین پرکاربردترین ماده در داروهای روان‌گردان در جهان است (ریچارد لاوت، ۲۰۰۵، ص ۳۷) و در بسیاری از جوامع اصولاً بدان به چشم ماده مخدر نگریسته نمی‌شود.

صرف نظر از مصادیق متشابه فوق که در مرز میان مواد مخدر آرام و سخت قرار دارند می‌توان به این نتیجه رسید که قرار دادن همه انواع مواد مخدر در ذیل دو گروه کلی صحیح نیست و شاید به همین دلیل است که برخی کشورها به طبقه‌بندی چندگانه مواد مخدر پرداخته‌اند. نکته حائز اهمیت دیگر آن که تعریف مواد مخدر سخت و آرام، بسته به وضعیت فرهنگی و اجتماعی هر جامعه‌ای می‌تواند متفاوت از سایر جوامع باشد. به عبارت دیگر ماده‌ی مخدری که ممکن است در کشور الف ماده‌ی مخدر سخت تلقی می‌شود، می‌تواند در کشور ب ماده‌ی مخدر آرام به‌شمار آید. یکی از مهم‌ترین نمونه‌های این مورد، ماری‌جوآنا است، در حالی که ممکن است این ماده در بسیاری از کشورهای شرقی به‌عنوان ماده‌ی مخدر سخت محسوب شود، در بسیاری از کشورهای غربی نظیر هلند و یا

حتی اخیراً در ایالات متحده به‌عنوان ماده‌ی مخدر آرام به‌شمار می‌آید. هروئین نیز چنانچه پیشتر بیان شد از جمله همین موارد است.

۴. آثار طبقه‌بندی

مسئله تفکیک انواع مواد مخدر و طبقه‌بندی آنها در گروه‌های مختلف، در نظام حقوقی که سیاست جنایی آن بر رویکردی واحد در قبال تمام انواع مواد مخدر – که همان رویکرد سرکوب‌گرانه و کیفری است – استوار است فاقد اهمیت و هرگونه فایده عملی است. اهمیت این تفکیک را می‌توان در نظام‌های حقوقی‌ای مشاهده کرد که قانونگذار با طبقه‌بندی هر یک از انواع مواد مخدر، حکم خاصی را متناسب با آن انشاء نموده و بالتبع، برخورد ویژه‌ای با آن بعمل می‌آورد. این برخورد خاص می‌تواند از جرم‌زدایی مصرف برخی از انواع مواد مخدر تا تشکیل محاکم خاص رسیدگی به جرایم مرتبط در نوسان باشد. نظر به این امر، سیاست جنایی تقنینی کشور هلند در طبقه‌بندی مواد مخدر به دو گروه کلی مواد مخدر آرام و مواد مخدر سخت، شایان توجه ویژه‌ای است. پارلمان هلند در سال ۱۹۷۶م. قانون مواد مخدر را مورد اصلاح و بازنگری قرار داد و ضمن جرم‌زدایی از مواد مخدر آرام، اجازه مصرف درمانی و حتی تفریحی آن را با شرایطی خاص صادر نمود. در این کشور و سایر کشورهایی که از الگوی هلند تبعیت کرده‌اند، در بدو امر، استعمال و یا حمل مواد مخدر آرام مورد جرم‌زدایی قرار گرفته است. متعاقب آن، کشت شخصی و پرورش خانگی برخی از انواع این مواد نیز بلامانع اعلام شد. مجاز بودن مصرف مواد مخدر آرام، بدین معنا است که افراد می‌توانند بدون ترس از تعقیب کیفری، آزدانه به استعمال آن بپردازند، البته این نحوه مصرف، خود مطابق با ضوابطی خاص است. برای مثال اگر چه مصرف ماری‌جوآنا به‌عنوان

شاه مصداق مواد مخدر آرام در هلند فاقد تعقیب کیفری است، لکن مصرف آن در حال رانندگی، انجام فعالیت‌های شغلی و یا مطالعه، تدریس و آموزش، به شدت تقبیح می‌گردد. همچنین مصرف آن به همراه الکل بطور کلی ممنوع بوده و محل استعمال آن نیز تنها در کافی‌شاپ‌های خاص و دارای مجوز از دولت می‌باشد. میزان مصرف ماری جوآنا به ازای هر نفر در روز نیز مشخص است. عدول از ضوابط مزبور منجر به احیای ضمانت اجرای کیفری خواهد شد. در اسپانیا نیز قانونگذار این کشور، بین مواد مخدری که به سلامت انسان صدمات جبران‌ناپذیری وارد نموده و سایر موادی که فاقد چنین آثاری هستند قائل به تفکیک شده است. همچنین، نیروژ ضابطه تمایز مزبور را بر «غیرقابل اغماض بودن میزان خطرات ناشی از استعمال انواع مختلف مواد مخدر» قرار داده است. ایتالیا، حشیش و مشتقات آنرا که مصداق مواد مخدر آرام می‌باشند در درجه B قرار داده و سایر انواع مواد مخدر سخت را در گروه A جای داده است. اتریش، بلژیک، فنلاند، فرانسه، آلمان، یونان، پرتغال، اسپانیا، سوئد و سوئیس، تاکنون در قوانین خود تمایزی میان انواع مواد مخدر آرام و سخت قائل نشده‌اند.

اثر دوم طبقه‌بندی مواد مخدر (در کشورهایی که به هر ترتیب، تعقیب کیفری حمل و مصرف مواد مخدر در آن انجام می‌شود)، وجود شدت و ضعف در اجرای مجازات‌ها و میزان آنها است. همچنین در برخی کشورها نظیر آلمان، حمل مقدار خاصی از مواد مخدر تابع بخشودگی قانونی است. این مقدار، در ایالات و مناطق مختلف آلمان از ۶ گرم تا ۳۰ گرم در نوسان است. در بسیاری از ایالات آمریکا نیز مجازات‌ها حسب نوع ماده‌ی مخدر مورد استعمال و یا حمل (سخت یا آرام بودن آن) از حبس تا صرفاً جزای نقدی متغیر می‌باشد.

بنابر جمیع مراتب مذکور می‌توان دریافت که در کشورهایی که مواد مخدر مورد طبقه‌بندی قرار گرفته‌اند، قانون‌گذار تلاش داشته تا سیاست‌های کیفری متفاوتی را در خصوص هر مورد به موقع اجرا گذارد و از این رهگذر بهترین واکنش‌ها را در قبال این پدیده ناهنجار اجتماعی نشان داده و از اعمال کیفرهای بی‌مورد، غیرموثر و ناکارآمد اجتناب نماید.

پی‌نوشت‌ها

- ۱- فرهنگ معین، ذیل واژه‌ی مخدر
- ۲- فرهنگ دهخدا، ذیل واژه‌ی تریاک
- ۳- فرهنگ عمید، ذیل واژه‌ی تریاک
- ۴- فرهنگ لغت آکسفورد، ذیل واژه‌ی مواد مخدر آرام
- ۵- فرهنگ لغت آکسفورد، ذیل واژه‌ی مواد مخدر آرام
- ۶- فرهنگ لغت آزاد، ذیل واژه‌ی مواد مخدر آرام
- ۷- فرهنگ لغت آزاد پزشکی آنلاین، ذیل واژه‌ی مواد مخدر آرام
- ۸- دایرة المعارف و فرهنگ لغت علمی، ذیل واژه‌ی مواد مخدر آرام
- 9- www.Yourdictionary.com/Soft-Drug
- ۱۰- دایرة المعارف شیمی، ذیل واژه‌ی مواد مخدر سخت
- 11- Dimethyltryptamine
- 12- Heroin
- 13- Cocaine
- 14- Methamphetamine
- 15- Stimulant
- 16- Depressant
- 17- Tobacco
- 18- Alcohol
- 19- Topical Anesthetic
- 20- Analgesic
- ۲۱- ویکی‌پدیا، دایرة المعارف آزاد، ذیل واژه‌های مواد مخدر آرام و سخت
- 22- Border Line
- 23- Disputed
- 24- Methylene- DioxyMethAmphetamine
- 25- Lysergic Acid Diethylamide
- ۲۶- دایرة المعارف الكل و مواد مخدر، توماس نوردگرن
- 27- [www.antiproibizionisiti. It/public/docs](http://www.antiproibizionisiti.It/public/docs)
- 28- Peter Stafford
- 29- Abram Hoffer

فهرست منابع

الف) فرهنگ‌ها

فرهنگ بزرگ جامع نوین

فرهنگ عمید

فرهنگ معین

Academic dictionary and encyclopedias; soft drug.
 Free On-line medical dictionary; soft drug.
 Free dictionary; soft drug.
 Oxford dictionary; Hard.
 Philip M. parker, INSEAD. Terms of use; soft drug.
 The chemistry Encyclopedia; Hard drug.
 Wikipedia, The free encyclopedia. Hard and Soft Drug.

ب) لاتین

www. Your dictionary.com/soft-drug.
 Haddad Winchester, clinical management of poisoning add drug overdose. ۲۰۰۶, p7
 James, IE; KP Sterling (1983 September). Caffeine: A summary of some of the and suspected delete nous effects of habitual use, British Journal of addiction 78(3):25s.
 Jonathon ott, Pharmacotheon: Entheogenic drugs, their plant sources and history و Natural Products Co. 1993. p137
 Lovett, Richard caffeine: The demon drink (24 September 2005) New Scientist (2518) p37 :www.newscientist.com/articles.
 Mackay, DC; Rollins JW (1989 summer), caffeine and caffeine's, Journal of the royal Naval Medical service 75(2): 65-7.
 Nicholas Tohnson; www.antiproibizionisiti. It/public/docs.
 Estimating Drug Hurms: A Risky business, David Nutt, (2009) p10: www.antiproibizionisti.
 Thomas Nordegren The A-Z Encyclopedia of Alcohol and Drug Abuse (2002). p.327

یادداشت شناسه‌ی مؤلف

سیدرضا احسانپور: پژوهشگر مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه تهران.

نشانی الکترونیکی: ehsanpour@gmail.com

راحله رضایی: پژوهشگر مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی، کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل
ندا اله بداشتی: پژوهشگر مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی، دانشجوی کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم تحقیقات

تاریخ وصول مقاله: ۱۳۸۹/۳/۱۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۹/۵/۱۳